

بررسی نقش هوش مصنوعی در مدیریت بیماری دیابت در ایران: مرور نظام‌مند

فاطمه بهادر^۱، اعظم صباحی^۲، سمانه جلالی^۳، فاطمه عامری^{۴*}

چکیده

زمینه و هدف: دیابت یکی از شایع‌ترین بیماری‌های متابولیک در ایران و پنجمین علت اصلی مرگ در سراسر جهان محسوب می‌شود. شیوع دیابت در سراسر جهان، باعث ایجاد روش‌های جدید در تحقیقات زیست پزشکی شده‌است. از آن جمله می‌توان به هوش مصنوعی اشاره نمود. این مطالعه با هدف بررسی انواع مطالعات انجام شده در زمینه هوش مصنوعی و دیابت در ایران انجام شد.

روش بررسی: این مطالعه به روش مرور نظام‌مند انجام شد. پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر داخلی شامل SID، Magiran، IranDoc و موتور جستجوگر Google Scholar با استفاده از کلیدواژه‌های هوش مصنوعی و دیابت به صورت فارسی، جداگانه و ترکیبی بدون محدودیت زمانی تا ۲۰ ژوئن ۲۰۲۱ بررسی گردیدند. تعداد ۷۴۹۵ مقاله بازیابی شد که در مراحل مختلف (حذف مقالات تکراری (۱۸۲۴)، عنوان و خلاصه مقاله (۵۸۸۴) و متن کامل (۳۰)) غربالگری شد و در نهایت ۲۰ مقاله که معیارهای موردنظر پژوهشگران را داشت مورد بررسی دقیق قرار گرفت.

یافته‌ها: از میان مقالات بازیابی شده، ۲۰ مقاله معیارهای ورود به مطالعه را داشتند که از این تعداد ۱۶ مقاله به روش‌های مبتنی بر هوش مصنوعی و ۴ مقاله به طراحی سیستم‌های جدید مبتنی بر هوش مصنوعی پرداخته بودند. ۱۰ مقاله به بررسی نقش هوش مصنوعی در پیش‌بینی، ۸ مقاله در تشخیص و ۲ مقاله به کنترل و مدیریت بیماری دیابت پرداخته بودند. بیشترین حجم مقالات به استفاده از روش‌های داده‌کاوی مانند شبکه‌عصبی مصنوعی، درخت تصمیم و غیره (۱۶ مقاله) اختصاص داشتند و برخی از مطالعات به ارزیابی و مقایسه‌ی روش‌های هوش مصنوعی بر روی کاربرد، صحت و حساسیت هوش مصنوعی در تشخیص و پیش‌بینی دیابت پرداخته بودند (۱۰ مطالعه).

نتیجه‌گیری: بررسی نظام‌مند مقالات نشان داد که استفاده از روش‌های داده‌کاوی جهت مدیریت دیابت در ایران با پیشرفت خوبی همراه بوده اما نیاز است تا در زمینه طراحی سیستم‌ها و الگوریتم‌های هوش مصنوعی و در زمینه کنترل و مدیریت دیابت اقدامات بیشتری انجام پذیرد.

واژه‌های کلیدی: هوش مصنوعی، دیابت، تکنیک‌های هوش مصنوعی

دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۴/۲۴

پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۱۰/۱۰

* نویسنده مسئول:

فاطمه عامری:

دانشکده علوم پیراپزشکی و توانبخشی دانشگاه علوم پزشکی مشهد

Email:

AmeriF4012@mums.ac.ir

۱ دانشجوی دکتری مدیریت اطلاعات سلامت، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

۲ استادیار گروه فناوری اطلاعات سلامت، دانشکده پیراپزشکی و بهداشت فردوس، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران

۳ کارشناس فناوری اطلاعات سلامت، دانشکده پیراپزشکی و بهداشت فردوس، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران

۴ دانشجوی کارشناسی ارشد فناوری اطلاعات سلامت، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده علوم پیراپزشکی و توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران

مقدمه

بیماری دیابت یکی از رایج‌ترین بیماری‌ها در سراسر جهان است که بروز آن به‌طور چشمگیری در سال‌های گذشته به‌دلیل رژیم غذایی ناسالم، رواج چاقی و کاهش تحرک و به‌طور کلی به‌دلیل تغییر در سبک زندگی افزایش یافته است. به گزارش فدراسیون بین‌المللی دیابت بیش از پنج میلیون نفر در جهان مبتلا به دیابت هستند که پیش‌بینی می‌شود تا ۲۵ سال آینده این رقم به بیش از هفت میلیون نفر می‌رسد (۱).

در یک تقسیم‌بندی، بیماری دیابت به سه دسته تقسیم می‌شود: دسته اول، دیابت نوع یک یا دیابت وابسته به انسولین است که بیشتر در کودکان مشاهده می‌شود و نوعی بیماری خوددایمی است که در آن به واسطه‌ی تخریب سلول‌های ترشح‌کننده‌ی انسولین، نقص در ترشح انسولین دیده می‌شود (۲). دسته دوم، دیابت نوع دو یا دیابت غیر وابسته به انسولین است که در ۹۰ تا ۹۵ درصد بیماران دیابتی دیده می‌شود و در نتیجه‌ی مقاومت به انسولین و یا ترشح ناکافی آن ایجاد می‌شود (۳). دسته سوم، دیابت بارداری است که به‌طور معمول در اواسط دوران بارداری (هفته ۲۸-۲۴) تشخیص داده شده و در بیشتر موارد پس از بارداری به دیابت نوع دو تبدیل می‌شود (۴).

بیماری دیابت عوارض زیادی با خود به همراه دارد که معمولاً برگشت‌ناپذیر هستند؛ از جمله شایع‌ترین عوارض این بیماری قطع‌اندام، نابینایی و نارسایی مزمن کلیوی است؛ اما به‌عنوان مهم‌ترین عارضه‌ی آن می‌توان بیماری‌های قلبی-عروقی را نام برد (۷-۵). از آن‌جاکه بیماری دیابت درمان قطعی ندارد، شناسایی عوامل خطر، پیشگیری و تشخیص زودهنگام این بیماری از اهمیت بالایی برخوردار است (۸). تشخیص و پیشگیری به‌موقع بیماری باعث کاهش مرگ‌ومیر و همچنین کاهش عوارض دیابت و بهبود کیفیت زندگی افراد می‌شود (۹).

امروزه به‌دلیل گسترش دانش در حوزه‌ی پزشکی و گسترش سیستم‌های تشخیصی جهت پیش‌بینی بیماری‌هایی همچون دیابت، استفاده از سیستم‌های اطلاعاتی به‌خصوص سیستم‌های هوش مصنوعی (AI: Artificial Intelligence) برای تصمیم‌گیری‌های مرتبط با تشخیص و درمان بیماری‌ها افزایش یافته است که می‌توان در شرایط مختلف از آن‌ها بهره برد (۱۱ و ۱۰).

هوش مصنوعی به سیستم‌هایی اطلاق می‌شود که می‌توانند رفتارهایی مشابه رفتارهای هوشمند انسانی از جمله درک شرایط پیچیده، شبیه‌سازی فرایندهای تفکری و شیوه‌های استدلالی انسان و پاسخ موفق به آن، یادگیری و توانایی کسب

دانش و استدلال برای حل مسایل داشته باشند (۱۰).

سیستم‌های هوش مصنوعی انواع مختلفی دارند که از روش‌های داده‌کاوی، الگوریتم ژنتیک، شبکه عصبی مصنوعی و درخت تصمیم بهره می‌برند (۱۲). امروزه این روش‌ها در کنار دانش پزشکی باعث پیشرفت‌های قابل توجهی در مدیریت بیماری‌ها شده‌اند.

همان‌طور که پیش از این نیز بیان شد، دیابت بیماری مزمن، بدون درمانی خاص و دارای عوارضی جبران‌ناپذیر می‌باشد؛ که با توجه به آمار، نیاز به پیش‌بینی و احتمال ابتلا، تشخیص زودرس و کنترل و مدیریت آن در سراسر جهان احساس می‌شود؛ مرگ‌ومیر ناشی از دیابت در سراسر جهان آن را به پنجمین علت مرگ تبدیل کرده است. این آمار در کشورهای در حال توسعه بیش از پیش افزایش یافته به گونه‌ای که دیابت در ایران به سومین علت مرگ‌ومیر ارتقا یافته است (۱۳).

آمار ابتلا در ایران نشان داد که در سال ۲۰۲۱، ۵۴۵۰/۳ نفر به دیابت مبتلا شده و با توجه به سیر صعودی آن پیش‌بینی می‌شود که شمار ابتلا در سال ۲۰۴۵ به ۹۵۴۵/۷ نفر برسد (۱). همچنین در حال حاضر میزان مرگ‌ومیر ناشی از دیابت در ایران ۴۷۹۳۲/۳ بوده است (۱). نتایج مطالعه‌ی Makroum و همکاران که با هدف بررسی تاثیر استفاده از دستگاه‌های هوشمند برای نظارت و مدیریت بهتر دیابت انجام شد، نشان داد که این دستگاه‌ها در مدیریت دیابت و همچنین پیشگیری از عوارض مرتبط با این بیماری کمک‌کننده بوده و مدیریت بیماری و کیفیت زندگی را بهبود بخشیده است (۱۴). همچنین نتایج مطالعه‌ی Vehi و Contreras که با هدف بررسی استفاده از تکنیک‌های هوش مصنوعی برای کمک به مدیریت دیابت، همراه با چالش‌های آن انجام شد، نشان داد که روش‌های هوش مصنوعی به‌عنوان روشی مناسب برای استفاده در عملکرد روزانه‌ی بالینی و همچنین برای خودمدیریتی دیابت کاربرد دارند. در نتیجه، این روش‌ها ابزارهای قدرتمندی برای بهبود کیفیت زندگی بیماران فراهم می‌کنند (۱۵). نتایج مطالعه‌ی مهدی‌زاده و برآنی نشان داد که استفاده از الگوریتم‌های داده‌کاوی افزایش موفقیت پزشکان در شناسایی افراد مبتلا به بیماری دیابت و تعیین جمعیت‌های در معرض خطر بیماری را به‌همراه داشته و به‌دنبال آن انجام اقدامات درمانی به‌موقع می‌تواند مانع از پیشرفت بیماری و یا افزایش عوارض و مشکلات جانبی دیابت در زندگی روزمره‌ی بیماران شود (۱۶).

بر اساس توضیحات ارائه شده، استفاده از هوش مصنوعی، راه‌حلی کاربردی و آسان جهت شناسایی، درمان، مراقبت‌های بعدی و حتی پیشگیری از بیماری دیابت است. طبق بررسی پژوهشگران، مطالعه‌ای که نقش هوش مصنوعی در مدیریت

از جستجو و بازیابی منابع، عنوان، چکیده و متن کامل مقالات توسط دو پژوهشگر بررسی گردید. سپس متن کامل مقالات غربال شده در مراحل قبل، دانلود و براساس معیار ورود به مطالعه بررسی شدند. معیار ورود به مطالعه مقالات پژوهشی اصیل و گزارش کوتاه منتشر شده در ایران به زبان فارسی بودند که به طراحی سیستم هوش مصنوعی در مدیریت دیابت پرداخته بودند. بنابراین کلیه مقالات نامه به سردبیر، مرور نظام مند و گزارش های منتشر شده در کنفرانس ها از مطالعه حذف شدند. به منظور استخراج داده از فرم محقق ساخته ای مبتنی بر اهداف پژوهش که شامل عنوان های نویسنده اول، هدف مطالعه، نقش هوش مصنوعی در مدیریت بیماری، نرم افزار مورد استفاده، متدولوژی و نتیجه گیری اصلی بود، استفاده شد.

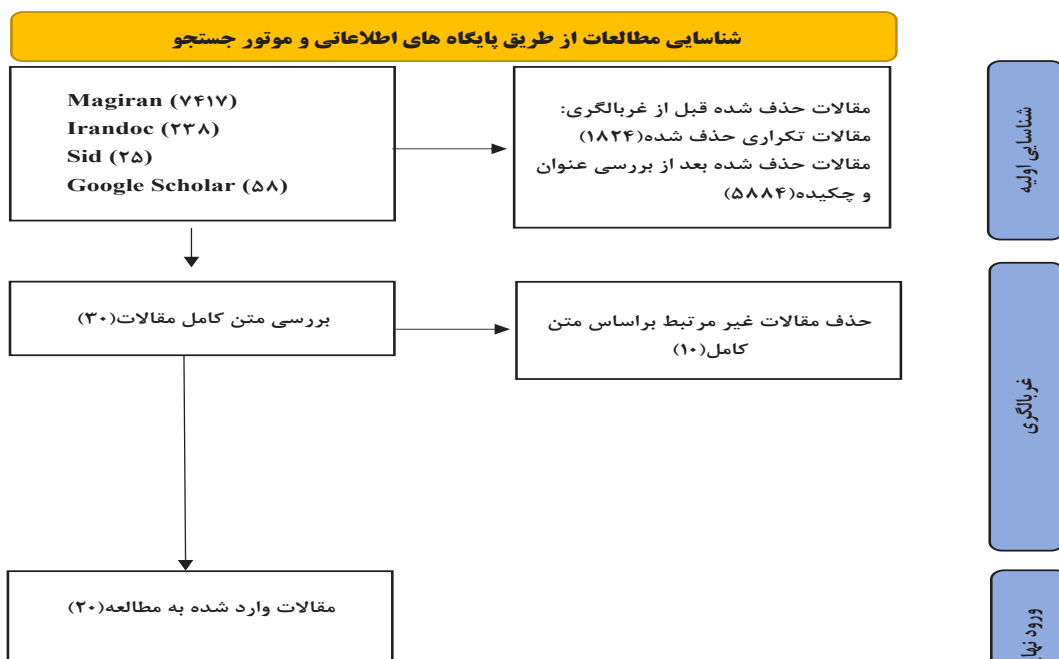
یافته ها

در بررسی اولیه ی سه پایگاه داده SID، مگیران، ایرانداک و یک موتور جستجوگر Google Scholar، به طور کلی ۷۷۳۸ مقاله بازیابی و به نرم افزار مدیریت منابع (Endnote) وارد شدند که از این تعداد، ۱۸۲۴ مورد تکراری حذف شدند. در بین ۵۹۱۴ مقاله باقیمانده، ۵۸۸۴ مقاله براساس عنوان و چکیده حذف شدند و ۱۰ مقاله بعد از مطالعه ی متن کامل، غیر مرتبط تشخیص داده شدند. در نهایت، ۲۰ مقاله مرتبط با اهداف مطالعه شناسایی شد (شکل ۱)؛ که نمایش توصیفی این مقالات در جدول ۱ ارائه شده است. زبان مطالعات بازیابی شده، فارسی و سال انتشار مقالات از ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ متغیر بود.

بیماری دیابت را بررسی کرده و ویژگی های آن ها را مورد مطالعه قرار داده باشد، یافت نشد. بنابراین هدف از پژوهش حاضر، بررسی مقالات منتشر شده در این حوزه، جهت شناسایی نقش هوش مصنوعی در مدیریت بیماری دیابت در ایران می باشد.

روش بررسی

مطالعه ی حاضر به روش مرور نظام مند براساس دستورالعمل پریزما (PRISMA: Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) انجام شد (۱۷). پژوهشگران به منظور بررسی نقش هوش مصنوعی در مدیریت بیماری دیابت، شواهد موجود در همه مقالات منتشر شده را به صورت عینی بررسی و ارزیابی نمودند. جامعه ی پژوهش، کلیه مقالات منتشر شده در زمینه طراحی سیستم های هوش مصنوعی بوده است که به مدیریت بیماری دیابت پرداخته اند. به منظور بازیابی مقالات مرتبط، پایگاه های اطلاعاتی شامل SID (پایگاه علمی جهاد دانشگاهی)، مگیران، ایرانداک و موتور جستجوگر Google Scholar بدون در نظر گرفتن محدودیت زمانی تا ۳۰ خرداد ۱۴۰۰ جستجو شدند. از کلمات کلیدی هوش مصنوعی و دیابت به عنوان کلمات کلیدی اصلی همراه با تعدادی اصطلاحات مرتبط دیگر همچون داده کاوی، درخت تصمیم، الگوریتم ژنتیک، شبکه عصبی مصنوعی، دیابت وابسته به انسولین، دیابت ملیتوس، دیابت غیر وابسته به انسولین، دیابت بارداری، دیابت نوع یک، دیابت نوع دو، افزایش قندخون برای جستجو در این پایگاه ها استفاده گردید. بعد

شکل ۱: مراحل انتخاب مقالات از پایگاه های اطلاعاتی

جدول ۱: نتایج حاصل از بررسی مطالعات منتخب

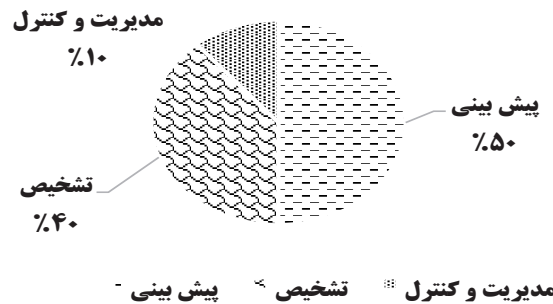
نقش هوش مصنوعی	نویسنده اول	هدف	نرم افزار مورد استفاده	متدولوژی	نتیجه گیری اصلی
تجرباتی	امیرپناه (۱۸)	پیش بینی بیماری دیابت نوع ۲ با استفاده از تکنیک های داده کاوی	Rapid Miner	<ul style="list-style-type: none"> ترکیب شبکه عصبی مصنوعی چند لایه با الگوریتم هوش دسته جمعی ذرات رگرسیون شبکه عصبی مصنوعی درخت تصمیم گیری 	روش ترکیبی پیشنهادی در سه معیار ارزیابی دقت، ویژگی و حساسیت عملکرد بهتری دارد.
	فرهاد سلیمانان قره چق (۱۹)	سیستم تصمیم بار جهت تشخیص بیماری دیابت و هپاتیت	Matlab	<ul style="list-style-type: none"> ترکیب الگوریتم های بهینه سازی اجتماع ذرات و کرم شب تاب الگوریتم های بهینه سازی اجتماع ذرات و کرم شب تاب 	مدل پیشنهادی صحت بیشتری داشته و نرخ خطای آن کمتر است.
	مریم میرشریف (۲۰)	کاهش خطا در تشخیص و پیش بینی به موقع ابتلا به دیابت بارداری	Matlab clementine	<ul style="list-style-type: none"> شبکه عصبی درخت تصمیم 	روش های داده ای مدار در بهبود صحت و درستی پیش بینی موثرند و خطای تصمیم گیری در هر دو روش در حد قابل پذیرش و بسیار به هم نزدیک است.
	میثم جهانی (۲۱)	پیش بینی ابتلا به دیابت در میان افراد مستعد	SPSS Matlab	<ul style="list-style-type: none"> شبکه عصبی الگوریتم Memetic مقایسه با: الگوریتم ژنتیک چند متغیره و رگرسیون لجستیک 	الگوریتم Memetic دارای دقت بالاتری است.
	میثم جهانی (۲۲)	مقایسه ی چند سامانه ی پشتیبان تصمیم گیری و بررسی دقت آنها در پیش بینی بیماری دیابت	مذکر نشده است.	<ul style="list-style-type: none"> رگرسیون لجستیک الگوریتم ژنتیک 	به ترتیب در حساسیت، ویژگی، ارزش اخباری مثبت، ارزش اخباری منفی و سطح زیر منحنی ROC (Receiver operating characteristic) مدلی مناسب برای پیش بینی دیابت می باشد.
تجرباتی	فرزانه برفه‌ئی (۸)	بررسی عوامل خطر بیماری دیابت و تشخیص افراد مبتلا از افراد سالم	R SPSS	<ul style="list-style-type: none"> Perceptron neural network معماری سه لایه به فرم (۵۳:۲۰:۲) و توابع فعالیت سیگموئید. 	با استفاده ی هم زمان از الگوی تشخیصی شبکه عصبی و اطلاعات پزشک بر اساس مشاهدات بالینی، روند تشخیص و درمان سریع برای بیماران انجام شود.
	روح الله کلهر (۲۳)	پیش بینی دیابت با استفاده از فنون داده کاوی و ویژگی های مربوط به ریسک فاکتورها	Matlab	<ul style="list-style-type: none"> نزدیک ترین همسایگی درخت تصمیم گیری ماشین بردار پشتیبان 	درخت تصمیم بهترین نتایج را در کلاس بندی نمونه های تست نشان داد.
	آسیه خسروانیان (۲۴)	طراحی یک سیستم هوشمند جهت دسته بندی افراد به دو دسته ی سالم و مبتلا به دیابت	Matlab	<ul style="list-style-type: none"> perceptron neural network 	سیستم طراحی شده در تقسیم افراد به دو دسته ی سالم و مبتلا به دیابت موفق بوده و استفاده از perceptron neural network موجب افزایش دقت سیستم پیشنهادی شده است.
کنترل و مدیریت	زینب تشکری زاده (۲۵)	تنظیم سطح گلوکز خون در بیماران مبتلا به دیابت نوع یک	GIM Matlab	<ul style="list-style-type: none"> روش تطبیقی مدل مرجع و پیش بین اسمیت اصلاح یافته 	کاهش چشمگیر بازه ی زمانی وضعیت هایپرگلیسمی نسبت به کل زمان کنترل بیمار، افزایش مدت زمان قرارگیری قند خون بیمار در محدوده ی نرمال، کاسته شدن از عوارض بلندمدت ناشی از هایپرگلیسمی و بهبود کیفیت زندگی بیمار.
	شیوا اسدی (۲۶)	تنظیم سطح غلظت گلوکز خون بیماران مبتلا به دیابت نوع یک	کنترل کننده ی مد لغزشی انتگرالی تخمین زنده فازی	<ul style="list-style-type: none"> کنترل مد لغزشی انتگرالی و تخمین زنده ی فازی تطبیقی کنترل کننده های تناسب- انتگرالی- مشتقی کنترل کننده های پیش بین کنترل مد لغزشی مرتبه کسری تطبیقی 	کنترل کننده مد لغزشی انتگرالی و تخمین زنده ی فازی تطبیقی در حضور اغشاشات غذایی و ورزش به خوبی می تواند سطح گلوکز خون را در محدوده مطلوب نگه دارد و از بروز پدیده های هیپوگلیسمی و هایپوگلیسمی جلوگیری نماید.

<p>مدل شبکه عصبی عملکرد بهتری دارد و ابزار مناسب‌تری برای پیش‌بینی عوامل مرتبط با دیابت می‌باشد.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • درخت تصمیم با الگوریتم درخت طبقه‌بندی و رگرسیون • شبکه عصبی 	<p>SPSS R</p>	<p>شناسایی عوامل موثر در پیش‌بینی دیابت (۲۷) فرزاد میرزاخانی</p>	
<p>دقت پیش‌بینی مدل پیشنهادی برابر با ۷۶٪ بود. این مدل دارای حداقل میزان خطا و بیشترین دقت و صحت بود. روش Naive Bayes حداکثر میزان خطا و کمترین دقت را داشت.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ارایه‌ی مدل با استفاده از الگوریتم ژنتیک جهت بهینه‌سازی نتایج الگوریتم نزدیک‌ترین همسایه. • ماشین‌بردار پشتیبان • شبکه عصبی مصنوعی • Naive Bayes 	<p>Matlab</p>	<p>افزایش دقت تشخیص و پیش‌بینی بیماری دیابت (۲۸) محمد مومنی</p>	
<p>مدل perceptron neural network دارای پیش‌بینی‌های صحیح‌تر و نزدیک‌تر به واقعیت بود.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • perceptron neural network • چندلایه درخت تصمیم با الگوریتم CART 	<p>R</p>	<p>پیش‌بینی زودرس دیابت بارداری (۲۹) منصور رضایی</p>	
<p>ترکیب سیستم استنتاج فازی و الگوریتم کرم شبتاب</p> <p>ترکیب سیستم استنتاج فازی و الگوریتم کرم شبتاب دقت بیشتری دارد.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ترکیب سیستم استنتاج فازی و الگوریتم کرم شبتاب • الگوریتم تکاملی • الگوریتم K نزدیک‌ترین همسایه • درخت تصمیم • الگوریتم خوشه‌بندی فازی • سیستم استنتاج فازی عصبی تطبیقی 	<p>Matlab</p>	<p>بهبود تشخیص بیماری دیابت (۳۰) مهدی شیرالی</p>	
<p>روش ماشین‌بردار پشتیبان عملکرد بهتری نسبت به سایر روش‌ها در تشخیص بیماری دیابت دارد.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • perceptron neural network • شبکه عصبی بردار یادگیری کوانتیزه • ماشین بردار پشتیبان • روش خوشه‌بندی K میانگین 	<p>Excel SPSS Matlab</p>	<p>تعیین وضعیت بیماری دیابت از نظر ابتلا و یا عدم‌ابتلا به آن (۳۱) ایمان عابدیان</p>	
<p>مدل‌های مبتنی بر داده‌کاوی می‌توانند به‌عنوان یک روش کمکی در تشخیص بیماری دیابت کارآمد باشند.</p> <p>روش مبتنی بر شبکه عصبی فازی دقت بالاتری دارد.</p>	<p>مدل‌سازی در مرحله‌ی اول با استفاده از:</p> <ul style="list-style-type: none"> • شبکه عصبی مصنوعی (MLP) • شبکه عصبی بردار یادگیر کوانتیزه (LVQ) در مرحله‌ی دوم با استفاده از: • شبکه فازی طراحی سیستم استنتاج فازی-تطبیقی (ANFIS) با ترکیب شبکه‌های عصبی مصنوعی و سیستم فازی 	<p>SPSS Matlab</p>	<p>تشخیص بیماری دیابت (۳۲) ایمان ذباح</p>	
<p>الگوریتم‌های مبتنی بر قوانین و شبکه عصبی، نسبت به الگوریتم‌های درخت تصمیم و الگوریتم‌های مبتنی بر فاصله، دقت شناسایی بالاتر و نتایج بهتری در تشخیص بیماری دیابت نشان دادند؛ همچنین مدل نزدیک‌ترین همسایه کمترین پیچیدگی زمانی را داشت.</p>	<p>الگوریتم‌های داده‌کاوی، کلاس‌بندی و شبکه عصبی</p>	<p>Weka Excel</p>	<p>ارایه روشی جدید برای تشخیص بیماری دیابت و بررسی ارتباط تصاویر ECG با تشخیص بیماری دیابت (۳۳) مرضیه نظری</p>	
<p>مدل رگرسیون لجستیک دارای توان بیشتری در تشخیص درست افراد غیرمبتلا بود. عملکرد مدل شبکه عصبی مصنوعی بهتر از سایر مدل‌ها و عملکرد درخت تصمیم ضعیف‌تر از دیگر مدل‌ها بود.</p>	<p>رگرسیون لجستیک تحلیل ممیزی درخت تصمیم perceptron neural network</p>	<p>R SPSS</p>	<p>پیش‌بینی زودرس ابتلا به دیابت بارداری (۳۴) منصور رضایی</p>	
<p>هر سه مدل دارای میزان صحت یکسان بودند. مدل ماشین بردار پشتیبان عملکرد بهتری در تشخیص افراد بیمار داشت اما در بررسی سطح زیرمنحنی ROC، مدل‌های بیزین ساده و رگرسیون لجستیک عملکرد بهتری نسبت به مدل ماشین بردار پشتیبان داشتند.</p>	<p>مدل‌های رگرسیون لجستیک مدل Naive Bayes ماشین بردار پشتیبان</p>	<p>R</p>	<p>مقایسه‌ی کارایی روش‌های داده‌کاوی در پیش‌بینی ابتلا به بیماری دیابت نوع ۲ (۳۵) حسین تیره</p>	
<p>با توجه به نتایج و مقایسه دقت پیش‌بینی روش‌های فوق، به‌کارگیری شبکه عصبی مصنوعی نسبت به مدل رگرسیون لجستیک دو متغیره برای تشخیص هم‌زمان بیماری دیابت و فشار خون دقت بالاتری داشت.</p>	<p>شبکه‌های عصبی مصنوعی مدل رگرسیون لجستیک دو متغیره</p>	<p>Matlab Statistical Analysis System (SAS)</p>	<p>مقایسه‌ی مدل‌های هوش مصنوعی در پیش‌بینی هم‌زمان رخداد بیماری فشارخون و دیابت (۳۶) مهدی اداوی</p>	

• نقش هوش مصنوعی در دیابت

۴۰٪ مقالات (۸ مقاله) به بررسی نقش هوش مصنوعی در تشخیص و ۱۰٪ (۲ مقاله) به بررسی نقش هوش مصنوعی در کنترل و مدیریت دیابت پرداخته بودند (شکل ۲).

مرور نظام مند مطالعات نشان داد که بیشترین کاربرد ۵۰٪ (۱۰ مقاله) به حوزه‌ی پیش بینی دیابت با استفاده از هوش مصنوعی اختصاص داشت.

شکل ۲: نقش هوش مصنوعی در دیابت

هوش مصنوعی جهت پیش بینی، تشخیص، کنترل و مدیریت پرداخته شده بود.

در اکثر مطالعات جهت پیش بینی، تشخیص و کنترل و مدیریت دیابت از

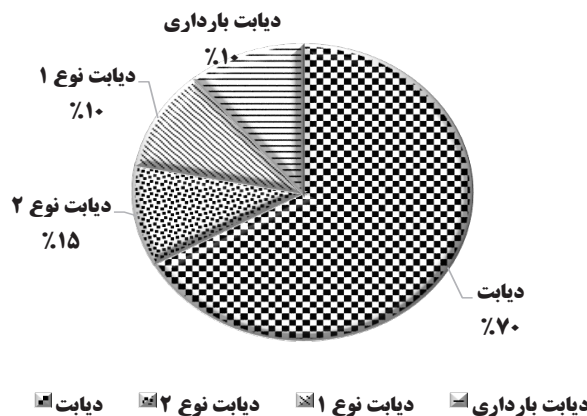
• فناوری‌های مورد استفاده جهت پیاده‌سازی هوش مصنوعی

در بیشتر مطالعات (۱۱ مورد) از نرم‌افزار Matlab جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها و شبیه‌سازی در مطالعه استفاده شده بود. بعد از آن نرم‌افزارهای SPSS در ۷ مطالعه و R در ۶ مطالعه بیشترین استفاده را داشتند. همچنین از سایر نرم‌افزارها از جمله نرم‌افزار clementine برای ترسیم درخت تصمیم، شبیه‌ساز GIM، کنترل‌کننده‌ی مد لغزشی انتگرالی و تخمین زنده فازی تطبیقی، weka، Excel، برای رده‌بندی‌ها، نرم‌افزار SAS و Rapid Miner نیز استفاده شده بود.

تکنیک‌های داده‌کاوی از جمله شبکه عصبی مصنوعی (۱۱ مقاله)، درخت تصمیم (۷ مقاله)، رگرسیون لجستیک (۵ مقاله)، ماشین بردار پشتیبان (۴ مقاله) و الگوریتم ژنتیک (۲ مقاله) استفاده شده بود. سایر الگوریتم‌ها و ابزارهای هوش مصنوعی به‌کاررفته در مطالعات شامل: نزدیک‌ترین همسایگی (۲ مقاله)، الگوریتم Memetic (۱ مقاله)، Naive Bayes (۱ مقاله)، تحلیل ممیزی (۱ مقاله)، الگوریتم کرم شب‌تاب (۲ مقاله)، استنتاج فازی (۱ مقاله)، Levenberg-Marquardt (۱ مقاله)، کنترل مدل مرجع تطبیقی (۱ مقاله) و مدل پیش‌بین اسمیت اصلاح‌یافته (۱ مقاله) بودند. در بعضی از مقالات جهت بهینه‌سازی و افزایش صحت و حساسیت هوش مصنوعی از ترکیب چند روش استفاده شده بود. از جمله‌ی این روش‌ها شامل ترکیب الگوریتم ژنتیک و Levenberg-Marquardt، تلفیق کنترل مدل مرجع تطبیقی و پیش‌بین اسمیت اصلاح‌یافته، ترکیب کنترل مد لغزشی انتگرالی و تخمین زنده فازی تطبیقی، ترکیب سیستم استنتاج فازی و الگوریتم کرم شب‌تاب و ... بودند و در سایر مطالعات به بررسی یک یا چند روش

• دیابت

از ۲۰ مقاله‌ی وارد شده به مطالعه، ۱۲ مورد به نوع خاصی از دیابت محدود نشده بودند و یک مورد از مطالعات به بررسی دیابت در کنار فشارخون و یک مورد بررسی دیابت در کنار هپاتیت پرداخته بود. ۲ مطالعه به کنترل و مدیریت دیابت نوع یک، ۲ مطالعه به پیش‌بینی دیابت بارداری و ۳ مطالعه به پیش‌بینی دیابت نوع دو اختصاص داشتند (شکل ۳).

شکل ۳: دیابت

سریع و جلوگیری از بروز عوارض بیماری باشد (۳۹). از جمله تکنیک‌های داده‌کاوی می‌توان به درخت تصمیم، رگرسیون لجستیک و شبکه عصبی اشاره کرد. تکنیک‌های داده‌کاوی در تمام ابعاد مورد بررسی در مطالعه‌ی حاضر شامل پیش‌بینی، تشخیص، کنترل و مدیریت دیابت استفاده شده‌اند. میرشریف و روحانی (۲۰) در مطالعه‌ی خود به این پرسش که آیا می‌توان از دو روش داده‌کاوی شبکه عصبی و درخت تصمیم برای تشخیص صحیح دیابت استفاده نمود، پاسخ داده‌اند. نتایج این مطالعه نشان داد که هر دو روش از مقادیر قابل‌پذیرش و نزدیک به هم (۹۰ درصد و ۹۳ درصد) برخوردار بوده و هر دو روش از توانمندی و کارایی لازم در امر تشخیص برخوردارند؛ این نتیجه با نتایج مطالعه حاضر همخوانی داشته است.

سومین بُعد مورد بررسی در مطالعه‌ی حاضر، کنترل و مدیریت دیابت است. مطالعات مختلف جهت کنترل و مدیریت دیابت به بررسی میزان دوز انسولین و غلظت سطح گلوکز خون تاکید داشته‌اند. در مقالات وارد شده به مطالعه‌ی حاضر، کنترل و مدیریت دیابت به تنظیم سطح گلوکز خون محدود شده و از الگوریتم‌های هوش مصنوعی جهت ایجاد ساختارهای کنترلی جدید بهره گرفته‌اند. در مطالعه‌ی فیوضی و همکاران (۴۰) نیز با ترکیب الگوریتم‌های داده‌کاوی و هوش مصنوعی به پیش‌بینی و کنترل دوز انسولین و گلین کلامید برای بیماران مبتلا به دیابت پرداخته شده است. سیستم پیشنهادی این مطالعه همچنین دارای عملکرد مناسب‌تر، سریع‌تر و تا حدودی مطمئن‌تر از سایر روش‌های ترکیبی هوشمند بوده است. کنترل‌رهای استفاده شده در مطالعه‌ی وی در تعیین میزان صحیح تجویز دارو برای بیماران موفق بوده و علاوه بر افزایش سرعت در تعیین میزان دارو از صحت و دقت قابل‌قبولی نیز برخوردار بوده است. در بررسی مروری که توسط Li و همکاران (۱۲) با هدف بررسی کاربرد هوش مصنوعی در آموزش و مدیریت دیابت انجام شد، آموزش و مدیریت دیابت به‌عنوان یک ابزار ضروری جهت بهبود کیفیت مدیریت بیماری معرفی گردید. نتایج این مطالعه نشان داد که ادغام رویکردهای آموزشی و مدیریتی با فناوری‌های سلامت موبایل و هوش مصنوعی یک روند غیرقابل توقف و موثر در کنترل و مدیریت بیماری دیابت می‌باشد.

نکته‌ی قابل توجه این است که داده‌های متنوع مورد استفاده در هر مطالعه موجب عملکرد متفاوت مدل‌های مختلف شده است؛ از این رو در مطالعه‌ی حاضر نمی‌توان به‌طور کلی برتری یک مدل را بر سایر مدل‌های هوش مصنوعی

مطالعه‌ی مرور نظام‌مند حاضر با هدف بررسی نقش هوش مصنوعی در مدیریت دیابت در کشور ایران انجام گرفت. بیشترین کاربرد هوش مصنوعی در حوزه‌ی پیش‌بینی، تشخیص، کنترل و مدیریت دیابت بود. در اکثر مطالعات از تکنیک‌های داده‌کاوی از جمله شبکه عصبی مصنوعی، درخت تصمیم، رگرسیون لجستیک، ماشین‌بردار پشتیبان و الگوریتم ژنتیک استفاده شده بود.

در مطالعه‌ی حاضر ۵۰٪ مقالات به کاربرد هوش مصنوعی در حوزه‌ی پیش‌بینی دیابت اختصاص داشتند. در مطالعه‌ی سیستماتیک که توسط Contreras و Vehi با هدف ارزیابی راه‌حل‌های مبتنی بر هوش مصنوعی جهت مدیریت دیابت انجام شد، این نتیجه به‌دست آمد که بیشترین نقش هوش مصنوعی در حوزه‌ی پیش‌بینی و پیشگیری بیماری دیابت قرار داشته و بیشترین استفاده‌ی هوش مصنوعی به تکنیک‌های فازی اختصاص داشت (۱۵). در مطالعه‌ی حاضر در تمام مقالات مربوط به حوزه‌ی پیش‌بینی دیابت از مقایسه استفاده شده است. جهت مقایسه‌ی مدل‌های پیش‌بینی معمولاً از دو معیار حساسیت و ویژگی استفاده می‌شود (۳۷). علاوه بر این جهت مقایسه‌ی مدل‌ها سطح زیرمنحنی ROC نیز بررسی می‌گردد. بر همین اساس میرزاخانی و همکاران (۲۷) در مطالعه‌ی خود با مقایسه‌ی مدل شبکه عصبی مصنوعی و درخت تصمیم جهت شناسایی و پیش‌بینی عوامل مرتبط با دیابت نوع ۲ نشان دادند که سطح زیرمنحنی ROC و حساسیت در مدل شبکه عصبی بیشتر از درخت تصمیم بوده، در حالی که مقادیر صحت و ویژگی در مدل درخت تصمیم بالاتر می‌باشد و نتایج مطالعه‌ی آن‌ها نشان داد که مدل شبکه عصبی عملکرد بهتری نسبت به مدل درخت تصمیم دارد که این نتیجه با مطالعه‌ی حاضر هم‌خوانی دارد. در بررسی سیستماتیک که توسط Nomura و همکاران (۳۸) انجام گرفت، دستگاه‌های پزشکی مبتنی بر هوش مصنوعی و مدل‌های پیش‌بینی دیابت معرفی شدند. نتایج این مطالعه نشان داد که از سال ۲۰۲۱، هوش مصنوعی اغلب به سوی یادگیری ماشین و یادگیری عمیق پیش رفته و دقت پیش‌بینی، تشخیص، پیشگیری و درمان بیماری دیابت را به‌طور چشمگیری بهبود بخشیده است.

در مطالعه‌ی حاضر بعد از پیش‌بینی، بیشترین نقش هوش مصنوعی مربوط به حوزه‌ی تشخیص دیابت بوده و همچنین بیشترین تکنیک مورد استفاده جهت تشخیص دیابت داده‌کاوی بوده است. داده‌کاوی می‌تواند به‌عنوان تکنیکی برای شناسایی و تشخیص بیماری‌ها، دسته‌بندی بیماران، یافتن الگوهایی برای تشخیص

زمینه مدیریت و کنترل دیابت گسترش یافته و از این تکنیک‌ها در سطوح مختلف سلامت استفاده شود. همچنین پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های منتشر شده به سایر زبان‌ها نیز مورد بررسی قرار گرفته و دیگر دستاوردهای هوش مصنوعی جهت توسعه و پیشرفت مدیریت دیابت به کار گرفته شود.

بیان کرد. از جمله محدودیت‌های مطالعه، بررسی مقالات فارسی منتشر شده در پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی است.

نتیجه‌گیری

تجزیه و تحلیل و بررسی مقالات مختلف نشان داد که استفاده از تکنولوژی‌های جدید همچون هوش مصنوعی در کنار دانش پزشکی می‌تواند تاثیر مثبتی بر پیش‌بینی، تشخیص و کنترل و مدیریت بیماری‌هایی همچون دیابت داشته باشد. یافته‌های مطالعه‌ی ما نشان داد که در کشور ایران از تکنیک‌های هوش مصنوعی در زمینه مدیریت و کنترل دیابت کمتر استفاده شده است. با توجه به اهمیت روزافزون روش‌های هوش مصنوعی جهت مدیریت دیابت پیشنهاد می‌شود که در کشور در حال توسعه‌ای همچون ایران، استفاده از تکنیک‌های هوش مصنوعی به‌ویژه در

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر حاصل طرح پژوهشی با عنوان «بررسی نقش هوش مصنوعی در تشخیص، پیش‌بینی، کنترل و مدیریت بیماری دیابت در ایران: مروری سیستماتیک» و کد اخلاق IR.BUMS.REC.1401.066 می‌باشد. بدین وسیله از پژوهشگران و محققانی که تا امروز به پژوهش در زمینه‌ی هوش مصنوعی در مدیریت دیابت پرداخته‌اند، تشکر و قدردانی می‌شود.

References

1. International Diabetes Federation. IDF Diabetes Atlas reports 2022. Available at: <https://www.idf.org>. 2022.
2. American Diabetes Association. Diagnosis and classification of Diabetes mellitus. *Diabetes Care* 2005; 28(S 1): S37-42.
3. Zaccardi F, Webb DR, Yates T & Davies MJ. Pathophysiology of type 1 and type 2 Diabetes mellitus: A 90-year perspective. *Postgraduate Medical Journal* 2016; 92(1084): 63-9.
4. Shi M, Liu ZL, Steinmann P, Chen J, Chen C, Ma XT, et al. Medical nutrition therapy for pregnant women with gestational Diabetes mellitus—A retrospective cohort study. *Taiwanese Journal of Obstetrics and Gynecology* 2016; 55(5): 666-71.
5. Luijckx H, Schermer T, Bor H, Van-Weel C, Lagro-Janssen T, Biermans M, et al. Prevalence and incidence density rates of chronic comorbidity in type 2 Diabetes patients: An exploratory cohort study. *BMC Medicine* 2012; 10(1): 128.
6. Masoudi-Alavi N, Ghofranipour FA, Ahmadi F, Babaei GHH, Ardeshir-Larijani MB & Rajab A. Evaluation of effectiveness of community based interventions on controlling Diabetes mellitus in Tehran, 2003. *Journal of Diabetes and Metabolic Disorders* 2004; 3(2): 185-94.
7. Deshpande AD, Harris-Hayes M & Schootman M. Epidemiology of Diabetes and Diabetes-related complications. *Physical Therapy* 2008; 88(11): 1254-64.
8. Barfei F, Salehi M & Najafi I. Predicting Diabetes using artificial neural network. *Razi Journal of Medical Sciences* 2015; 22(135): 29-37 [Article in Persian].
9. Zhuo X, Zhang P & Hoerger TJ. Lifetime direct medical costs of treating type 2 Diabetes and diabetic complications. *American Journal of Preventive Medicine* 2013; 45(3): 253-61.
10. Sadoughi F & Sheikh-Taheri A. Applications of artificial intelligence in clinical decision making: Opportunities and challenges. *Health Information Management* 2011; 8(3): 440-5 [Article in Persian].
11. Kaur S, Singla J, Nkenyereye L, Jha S, Prashar D, Joshi GP, et al. Medical diagnostic systems using artificial intelligence (AI) algorithms: Principles and perspectives. *IEEE Access* 2020; 8(1): 228049-69.
12. Li J, Huang J, Zheng L & Li X. Application of artificial intelligence in Diabetes education and management: Present status and promising prospect. *Frontiers in Public Health* 2020; 8(173): 1-8.

13. Institute for Health Metrics and Evaluation. GBD Compare | Viz Hub. Available at: <https://vizhub.healthdata.org/gbd-compare>. 2022.
14. Makroum MA, Adda M, Bouzouane A & Ibrahim H. Machine learning and smart devices for Diabetes management: Systematic review. *Sensors* 2022; 22(5): 1843.
15. Contreras I & Vehi J. Artificial intelligence for Diabetes management and decision support: Literature review. *Journal of Medical Internet Research* 2018; 20(5): e10775.
16. Mehdizadeh H & Baraani AR. Clinical data mining: An overview of data mining techniques in Diabetes. *Iranian Journal of Diabetes and Metabolism* 2016; 15(4): 225-36[Article in Persian].
17. Page MJ, Mc-Kenzie JE, Bossuyt PM, Boutron I, Hoffmann TC, Mulrow CD, et al. The PRISMA 2020 statement: An updated guideline for reporting systematic reviews. *International Journal of Surgery* 2021; 88(1): 105906.
18. Panah A & Fallahpour S. Predicting type2 Diabetes using data mining algorithms. *Journal of Mazandaran University of Medical Sciences* 2020; 30(191): 22-30[Article in Persian].
19. Soleimani-Gharehchopogh F & Mousavi SK. A decision support system for diagnosis of Diabetes and hepatitis, based on the combination of particle swarm optimization and firefly algorithm. *Journal of Health and Biomedical Informatics* 2019; 6(1): 32-45[Article in Persian].
20. Mirsharif M & Rouhani S. Data mining approach based on neural network and decision tree methods for the early diagnosis of risk of gestational Diabetes mellitus. *Journal of Health and Biomedical Informatics* 2017; 4(1): 59-68[Article in Persian].
21. Jahani M, Rezaeenoor M, Mahdavi M & Hadavandi E. Prediction of Diabetes by neural network. *Journal of Health Administration* 2017; 20(67): 24-35[Article in Persian].
22. Jahani M, Rezaeenoor J, Hadavandi E, Salehi I & Tahsini H. Comparison of decision support systems for Diabetes prediction. *Iranian Journal of Epidemiology* 2015; 11(2): 46-53[Article in Persian].
23. Kalhor R, Morteza-Gholi A, Naji F, Shahsavari S & Kiaei MZ. Designing an intelligent system for diagnosing type 2 Diabetes using the data mining approach. *Tehran University Medical Journal* 2019; 76(12): 827-31[Article in Persian].
24. Khosravianian A & Ayat S. A physician assistant intelligence system based on artificial neural network for Diabetes diagnosis. *Iranian Journal of Diabetes and Lipid Disorders* 2019; 18(2): 71-9[Article in Persian].
25. Tashakorizadeh Z, Naghavi N & Hosseini-Sani SK. Glucose regulation in type 1 Diabetes mellitus with model reference adaptive control and modified smith predictor. *Iranian Journal of Biomedical Engineering* 2014; 8(2): 159-71[Article in Persian].
26. Asadi Sh & Nekoukar V. Regulation of blood glucose level in patients with type I Diabetes using sliding mode control. *Computational Intelligence in Electrical Engineering* 2018; 9(3): 61-76[Article in Persian].
27. Mirzakhani F, Kazemi A, Rasoulia-Kasrineh M, Javad-Moosavi SY & Amirabadiza AR. Comparison of artificial neural network and decision tree to identify and predict factors associated with type 2 Diabetes. *Journal of Paramedical Science and Rehabilitation* 2019; 7(4): 19-32[Article in Persian].
28. Momeny M, Latif AM, Agha-Sarram M, Hajmirzazade K, Gharravi S & Naghibo-Alghara SM. Diabetes prediction by optimizing the nearest neighbor algorithm using genetic algorithm. *Journal of Health and Biomedical Informatics* 2019; 6(1): 12-23[Article in Persian].
29. Rezaei M, Fakhri N, Rajati F & Shahsavari S. Comparison of gestational Diabetes prediction with artificial neural network and decision tree models. *Tehran University Medical Journal* 2019; 77(6): 359-67[Article in Persian].
30. Shirali M, Madmoli Y, Roohafza J, Karimi H, Baboli-Bahmaei A & Ertebati Sh. Improvement diagnosis of diabetes using a combination of sugeno fuzzy inference systems and firefly algorithms. *Iranian Journal of Diabetes and Metabolism* 2016; 15(3): 172-6[Article in Persian].

31. Abediyan I, Aubi A, Ghafari H & Zabbah A. Diagnosis of Diabetes by using a data mining method based on native data. *Journal of Torbat Heydariyeh University of Medical Sciences* 2019; 7(1): 1-14[Article in Persian].
32. Zabbah I, Eskandari A, Sardari Z & Noghandi A. Diagnosis of Diabetes using artificial neural network and neuro-fuzzy approach. *Journal of Torbat Heydariyeh University of Medical Sciences* 2018; 6(2): 10-20[Article in Persian].
33. Nazari M, Zamani-Dehkordi B & Kiomarsi-Dehkordi F. Diagnosis Diabetes on the basis of information extracted from the ECG signal using artificial neural networks. *Journal of Shahrekord University of Medical Sciences* 2017; 19(4): 64-77[Article in Persian].
34. Rezaei M, Fakhri N, Shahsavari S & Rajati F. Comparison of gestational Diabetes prediction between logistic regression, discriminant analysis, decision tree and artificial neural network models. *Iranian Journal of Epidemiology* 2020; 15(4): 362-70[Article in Persian].
35. Tireh H, Shakeri MT, Rasoulinezhad S, Esmaily H & Yousefi R. Comparison of the efficiency of data mining methods in predicting type 2 Diabetes. *Tehran University Medical Journal* 2019; 77(5): 301-7[Article in Persian].
36. Adavi M, Salehi M, Roudbari M, Asgari F & Rafei A. The comparison of the predictive precision of artificial neural networks and bivariate logistic regression in diagnosis of patients with hypertension. *Razi Journal of Medical Sciences* 2014; 21(123): 54-61[Article in Persian].
37. Ho WH, Lee KT, Chen HY, Ho TW & Chiu HC. Disease-free survival after hepatic resection in hepatocellular carcinoma patients: A prediction approach using artificial neural network. *Plos One* 2012; 7(1): e29179.
38. Nomura A, Noguchi M, Kometani M, Furukawa K & Yoneda T. Artificial intelligence in current Diabetes management and prediction. *Current Diabetes Reports* 2021; 21(12): 61.
39. Ameri H, Alizadeh S & Barzegari A. Knowledge extraction of diabetics' data by decision tree method. *Journal of Health Administration* 2013; 16(53): 58-72[Article in Persian].
40. Fiuzy M, Haddadni J, Mollania N & Mohammad-Zedeh M. The prediction of correct dose of insulin in mellitus patient by using artificial intelligent system and combined data mining algorithm. *Iranian Journal of Diabetes and Lipid Disorders* 2015; 14(6): 418-30[Article in Persian].

Investigating the Role of Artificial Intelligence in Management of Diabetes in Iran: A Systematic Review

Fatemeh Bahador¹ (M.S.), Azam Sabahi² (Ph.D.), Samaneh Jalali³ (B.S.),
Fatemeh Ameri^{4*} (B.S.)

1 Ph.D. Candidate in Health Information Management, School of Allied Medical Sciences, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

2 Assistant Professor, Department of Health Information Technology, Ferdows School of Health and Allied Medical Sciences, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran

3 Bachelor of Science in Health Information Technology, Ferdows School of Health and Allied Medical Sciences, Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran

4 Master of Sciences Student in Health Information Technology, Student Research Committee, School of Paramedical and Rehabilitation, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran

Abstract

Received: 15 Jul. 2022
Accepted: 31 Dec. 2022

Background and Aim: Diabetes is one of the most common metabolic diseases in Iran and the fifth leading cause of death all over the world. Its spread around the world has created new methods in biomedical research, including artificial intelligence. The present study was carried out to review the studies conducted in the area of artificial intelligence and diabetes in Iran.

Materials and Methods: This study was carried out using a systematic review method. Valid domestic databases, including Irandoc, Magiran, Sid and Google Scholar search engine, were reviewed using the keywords of artificial intelligence and diabetes in Persian both individually and in a combined manner without time limitation until June 20, 2021. A total number of 7495 articles were retrieved, which were screened in different stages (exclusion of duplicates (1824), title and summary of the articles (5884) and full text (30) and finally 20 articles that met the criteria desired by the researchers were carefully reviewed.

Results: Among the retrieved articles, 20 articles met the inclusion criteria, of which 16 articles dealt with methods based on artificial intelligence and 4 articles dealt with the design of new systems based on artificial intelligence. Also, 10 articles examined the role of artificial intelligence in prediction, 8 articles in diagnosis, and 2 articles dealt with the control and management of diabetes. Most of the articles were related to the use of data mining methods such as artificial neural network, decision tree, etc. (16 articles). Some studies also evaluated and compared artificial intelligence methods on application, accuracy and the sensitivity of artificial intelligence in diagnosing and predicting diabetes (10 studies).

Conclusion: A systematic review of articles revealed that the use of data mining methods for diabetes management in Iran has been associated with good progress, but there is a need to design artificial intelligence systems and algorithms and more measures should be taken in the area of diabetes control and management.

Keywords: Artificial Intelligence, Diabetes, Artificial Intelligence Techniques

* Corresponding Author:
Ameri F
Email:
AmeriF4012@mums.ac.ir